

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 5.6.2012
COM(2012) 236 final

2012/0120 (NLE)

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS AFGØRELSE

**om indgåelse af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til
Cartagena-protokollen om biosikkerhed**

(EØS-relevant tekst)

BEGRUNDELSE

Konventionen om den biologiske mangfoldighed (CBD), der trådte i kraft den 29. december 1993, er aktuelt det vigtigste internationale instrument til at behandle biodiversitetsproblemer. De tre mål, der forfølges med konventionen, er bevarelse af den biologiske mangfoldighed, bæredygtig udnyttelse af dens bestanddele og en rimelig og retfærdig fordeling af udbyttet fra udnyttelsen af genetiske ressourcer.

Biosikkerhed, som er et af de spørgsmål, der behandles i konventionen, vedrører behovet for at beskytte menneskers sundhed og miljøet mod de potentielle negative virkninger af moderne bioteknologi.

Partskonferencen under konventionen om den biologiske mangfoldighed (COP) nedsatte på sit andet møde i november 1995 i henhold til artikel 19, stk. 3, i CBD en åben ad hoc-arbejdsgruppe om biosikkerhed til at udarbejde et udkast til en protokol om biosikkerhed, med særlig vægt på grænseoverskridende overførsel af levende modificerede organismer. Arbejdsgruppen holdt seks møder mellem juli 1996 og februar 1999.

Cartagena-protokollen om biosikkerhed til konventionen om den biologiske mangfoldighed blev vedtaget den 29. januar 2000 som en supplerende aftale til CBD og trådte i kraft den 11. september 2003. Denne internationale overenskomst bygger på forsigtighedsprincippet og udgør en ramme for sikker overførsel, håndtering og anvendelse af levende modificerede organismer hidrørende fra bioteknologi, som kan have negative virkninger for bevarelse og bæredygtig udnyttelse af den biologiske mangfoldighed eller udgøre en risiko for menneskers sundhed.

Artikel 27 i Cartagena-protokollen bemyndigede partskonferencen, der fungerer som møde for parterne (COP/MOP), til på sit første møde at fastlægge en formel proces for en hensigtsmæssig udarbejdelse af internationale regler og procedurer om ansvar og erstatning for skader som følge af grænseoverskridende overførsler af levende modificerede organismer, med henblik på at søge at afslutte dette arbejde inden for 4 år (dvs. inden 2008).

På COP/MOP1 i Kuala Lumpur fra den 23. til den 27. februar 2004 blev der i forbindelse med Cartagena-protokollen om biosikkerhed nedsat en åben ad hoc-arbejdsgruppe bestående af juridiske og tekniske eksperter i ansvar og erstatning til at analysere spørgsmål, udarbejde forslag og foreslå internationale regler og procedurer på området.

I maj 2008 blev der på COP/MOP4, som blev afholdt i Bonn, opnået et politisk gennembrud i forhandlingerne, selv om udformningen af de aftalte resultater ikke blev fuldført. Derfor enedes parterne om at arbejde med færdiggøre et juridisk bindende instrument på COP/MOP5 i Nagoya, Japan, i oktober 2010, samt til at udarbejde retningslinjer for civilretligt ansvar. Dette juridisk bindende instrument, der i høj grad er inspireret af EU's direktiv om miljøansvar¹, vil gøre det muligt for de nationale myndigheder at handle i almenvellets interesse og anmode operatørerne om afhjælpende foranstaltninger i tilfælde af skader på biodiversiteten, der skyldes levende modificerede organismer, som er en nyskabelse, navnlig i mange udviklingslande.

¹ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/35/EF af 21. april 2004 om miljøansvar for så vidt angår forebyggelse og afhjælpning af miljøskader

De afsluttende forhandlinger om det juridisk bindende instrument og retningslinjerne for civilretligt ansvar fandt sted i "Gruppen af Venner af Medformændene", som omfatter 26 af de 157 parter i Cartagena-protokollen samt rådgivere fra andre parter. EU havde to pladser ved forhandlingsbordet. Kommissionen fungerede som EU-forhandler for det juridisk bindende instrument på grundlag af en formel bemyndigelse, som Rådet vedtog i juni 2007, og som blev forlænget efter COP/MOP4. Forhandlingsdirektiverne blev revideret flere gange og pålagde Kommissionen at sikre, at resultaterne af forhandlingerne er i overensstemmelse med den relevante EU-lovgivning og med de grundlæggende principper i medlemsstaternes ansvars- og erstatningsret, og at de vil kunne gennemføres i EU, uden at der skal indføres eller foretages ændringer af væsentlige regler om civilretligt ansvar.

Den 15. oktober 2010 vedtog plenarmødet under COP/MOP5 som følge af de afsluttende forhandlinger i Nagoya en international aftale, der kaldes "Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed"².

COP/MOP5's afgørelse om vedtagelsen af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen kræver, at parterne i CBD snarest undertegner protokollen og deponerer ratifikations-, godtagelses- eller godkendelsesinstrumenter eller i givet fald tiltrædelsesinstrumenter hurtigst muligt.

Den 20. december 2010 udtrykte Rådet tilfredshed med vedtagelsen af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen³, og den 11. maj 2011 undertegnede Den Europæiske Union tillægsprotokollen.

I Den Europæiske Union er bestemmelserne i Cartagena-protokollen om biosikkerhed omfattet af den europæiske lovgivning om biosikkerhed, der opretholder forsigtighedsprincippet som en central grundpille. Ansvarsbestemmelserne i Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen er omfattet af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/35/EF af 21. april 2004 om miljøansvar for så vidt angår forebyggelse og afhjælpning af miljøskader, der fastlægger en ramme, som er baseret på "forureneren betaler-princippet", ifølge hvilken forureneren betaler ved miljøskader. Efter at direktivet trådte i kraft den 30. april 2004, fik EU-medlemsstaterne tre år til at omsætte direktivet i national ret. I juli 2010 afsluttede den sidste medlemsstat gennemførelsen i national ret. Miljøansvarsdirektivet er allerede blevet ændret to gange ved direktiv 2006/21/EF om håndtering af affald fra udvindingsindustrien og ved direktiv 2009/31/EF om geologisk lagring af kuldioxid og om ændring af flere direktiver.

I henhold til artikel 34 i konventionen om den biologiske mangfoldighed er enhver protokol til konventionen åben for ratifikation, accept eller godkendelse fra regionale organisationer for økonomisk integration. I henhold til konventionens artikel 34, stk. 3, skal regionale organisationer for økonomisk integration angive omfanget af deres kompetence på de områder, der er omfattet af den pågældende protokol. For at opfylde denne forpligtelse har Kommissionen udarbejdet den erklæring, der er vedlagt dette forslag.

I overensstemmelse med Domstolens rådgivende udtalelse⁴, bør afgørelsen om indgåelsen baseres på artikel 192, stk. 1, i TEUF sammenholdt med artikel 218, stk. 6, litra a), TEUF.

² http://bch.cbd.int/protocol/NKL_text.shtml

³ Jf. Rådets konklusioner om konventionen om biologisk mangfoldighed, resultatet og opfølgningen af Nagoyakonferencen (11.-29. oktober 2010) af 20. december 2010, andet afsnit.

⁴ Domstolens udtalelse 2/2000 af 6. december 2001.

På baggrund af ovenstående foreslår Kommissionen, at Rådet bemyndiger formanden til at udpege den (de) person(er), der er beføjet til at deponere instrumentet for godkendelse af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen på Unionens vegne, og give dem de nødvendige beføjelser hertil.

Forslag til

RÅDETS AFGØRELSE

om indgåelse af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed

(EØS-relevant tekst)

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 192 sammenholdt med artikel 218, stk. 6, litra a),

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen⁵,

under henvisning til Europa-Parlamentets godkendelse⁶ og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) I artikel 27 i Cartagena-protokollen om biosikkerhed fastlægges det, at der på det første møde for partskonferencen, der tjener som møde for parterne i protokollen (COP/MOP), skal indledes en proces med henblik på at udarbejde internationale regler og procedurer med hensyn til ansvar og erstatning for skade, der hidrører fra grænseoverskridende overførsler af levende modificerede organismer.
- (2) I juni 2007 vedtog Rådet en afgørelse om bemyndigelse af Kommissionen til at deltage i forhandlingerne om ansvar og erstatning på Unionens vegne vedrørende spørgsmål, der henhører under Unionens kompetence, i overensstemmelse med visse forhandlingsdirektiver. Denne bemyndigelse blev forlænget i oktober 2008, således at den også omfattede slutfaserne i forhandlingerne.
- (3) Under den femte partskonference, der tjente som møde for parterne i protokollen, den 11. oktober 2010 i Nagoya, Japan, støttede EU enstemmigt det endelige kompromis, der blev opnået vedrørende Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning, ud fra den betragtning, at det lå inden for rammerne af de aftalte EU-standpunkter og forhandlingsdirektiverne til Kommissionen.
- (4) Den 15. oktober 2010 blev Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed vedtaget på det afsluttende plenarmøde under COP/MOP5.

⁵

⁶

...

...

- (5) Den 20. december 2010 udtrykte Rådet sin tilfredshed med vedtagelsen af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen.
- (6) I overensstemmelse med Rådets afgørelse af 6. maj 2011⁷ blev Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed undertegnet af Den Europæiske Union den 11. maj 2011 med forbehold af dens indgåelse på et senere tidspunkt.
- (7) I henhold til artikel 34 i konventionen om den biologiske mangfoldighed er enhver protokol til konventionen åben for ratifikation, accept eller godkendelse fra stater og regionale organisationer for økonomisk integration.
- (8) Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed bidrager til opfyldelsen af Unionens miljøpolitiske mål. Protokollen bør derfor snarest muligt indgås på Unionens vegne.
- (9) Aftalen bør godkendes på Den Europæiske Unions vegne —

VEDTAGET DENNE AFGØRELSE:

Artikel 1

Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed godkendes herved på Den Europæiske Unions vegne.

Teksten til aftalen er knyttet til denne afgørelse.

Artikel 2

Formanden for Rådet udpeger den person, der på Den Europæiske Unions vegne er beføjet til at deponere det godkendelsesinstrument, der er omhandlet i aftalens artikel 18, med henblik på at udtrykke Den Europæiske Unions samtykke til at blive bundet af aftalen. Godkendelsesinstrumentet deponeres samtidig med deponeringen af medlemsstaternes godkendelsesinstrumenter. Samtidig deponerer den udpegede person den erklæring, der findes i bilaget til denne afgørelse, i overensstemmelse med artikel 34, stk. 3, i konventionen om den biologiske mangfoldighed.

Artikel 3

Denne afgørelse offentliggøres i Den Europæiske Unions Tidende.

Udfærdiget i Bruxelles, den [...].

På Rådets vegne
Formand

⁷ Afgørelsen er endnu ikke offentliggjort.

BILAG

ERKLÆRING FRA DEN EUROPÆISKE UNION I HENHOLD TIL ARTIKEL 34, STK. 3, I KONVENTIONEN OM DEN BIOLOGISKE MANGFOLDIGHED

"Den Europæiske Union erklærer, at den i henhold til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 191, har kompetence til at indgå internationale aftaler og opfylde de forpligtelser, de medfører, når de bidrager til bestræbelserne på at nå følgende mål:

- bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøkvaliteten*
- beskyttelse af menneskers sundhed*
- forsigtig og rationel udnyttelse af naturressourcerne*
- fremme på internationalt plan af foranstaltninger til løsning af de regionale og globale miljøproblemer, herunder klimaændringer.*

Desuden træffer Den Europæiske Union foranstaltninger på EU-plan på området civilretligt samarbejde for at sikre, at det indre marked fungerer korrekt.

Den Europæiske Union erklærer, at den allerede har vedtaget retsakter, der forpligter dens medlemsstater på alle de områder, der er omfattet af denne protokol.

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den **XXX**
COM(2012) 236 final

BILAG

til

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om indgåelse af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed

Aftalens tekst

NAGOYA-KUALA LUMPUR-TILLÆGS-PROTOKOLLEN OM ANSVAR OG ERSTATNING TIL CARTAGENA-PROTOKOLLEN OM BIOSIKKERHED

BILAG

til

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om indgåelse af Nagoya-Kuala Lumpur-tillægsprotokollen om ansvar og erstatning til Cartagena-protokollen om biosikkerhed

Aftalens tekst

NAGOYA-KUALA LUMPUR-TILLÆGS PROTOKOLLEN OM ANSVAR OG ERSTATNING TIL CARTAGENA-PROTOKOLLEN OM BIOSIKKERHED

Parterne i denne tillægsprotokol,

som er parter i Cartagena-protokollen om biosikkerhed til konventionen om den biologiske mangfoldighed, i det følgende benævnt "protokollen"

som minder om princip 13 i Rio-erklæringen om miljø og udvikling,

som på ny bekræfter den forsigtige tilgang, der er indeholdt i princip 15 i Rio-erklæringen om miljø og udvikling,

som erkender, at det er nødvendigt at træffe passende beredskabsforanstaltninger, hvor der er sket skader, eller hvor der er tilstrækkelig sandsynlighed for skader, i overensstemmelse med protokollen,

som minder om artikel 27 i protokollen,

er blevet enige om følgende:

Artikel 1

Formål

Formålet med denne tillægsprotokol er at bidrage til bevaring og bæredygtig udnyttelse af den biologiske mangfoldighed, idet der også tages hensyn til sundhedsrisikoen for mennesker, ved at udarbejde internationale bestemmelser og procedurer for ansvar og erstatning i forbindelse med levende modificerede organismer.

Artikel 2

Definitioner

1. Definitionerne i artikel 2 i konventionen om den biologiske mangfoldighed, i det følgende benævnt "konventionen", og protokollens artikel 3 finder anvendelse på denne tillægsprotokol.

2. I denne tillægsprotokol forstås endvidere ved:
- a) "Partskonference i dens egenskab af møde for parterne i protokollen": konferencen af parter i konventionen, der tjener som møde for parterne i protokollen
 - b) "Skade": en negativ virkning på bevaringen og den bæredygtige udnyttelse af den biologiske mangfoldighed, idet der også tages hensyn til sundhedsrisikoen for mennesker, som:
 - i) kan måles eller på anden måde iagttages, idet der tages højde for eventuelle videnskabeligt etablerede basislinjer, som er anerkendt af en kompetent myndighed, der tager højde for enhver anden menneskebettinget variation og naturlig variation, og
 - ii) er væsentlig i henhold til stk. 3 nedenfor.
 - c) "Operatør": enhver person, som har direkte eller indirekte kontrol med en levende modificeret organisme, der i relevant omfang og som fastsat i national lovgivning bl.a. kan omfatte indehaveren af en tilladelse, den person, som markedsførte den levende modificerede organisme, en udvikler, producent, anmelder, importør, beforder eller leverandør,
 - d) "Beredskabsforanstaltninger": rimelige tiltag, som bidrager til:
 - i) at forebygge, mindske, forhindre, afbøde eller på anden måde undgå skader i relevant omfang
 - ii) at genoprette den biologiske mangfoldighed ved hjælp af tiltag i følgende rækkefølge:
 - a. genoprettelse af den biologiske mangfoldighed til den tilstand, der eksisterede før skaden opstod, eller til den nærmeste tilsvarende tilstand, og hvor de kompetente myndigheder bestemmer, at dette ikke er muligt,
 - b. genoprettelse ved bl.a. at erstatte tabet af biologisk mangfoldighed med andre bestanddele af den biologiske mangfoldighed til den samme eller en anden type anvendelse enten på det samme eller i givet fald på et andet sted.
3. En "væsentlig" negativ virkning fastsættes på grundlag af faktorer som f.eks.:
- a) den langsigtede eller permanente ændring, hvorved forstås en ændring, som ikke bliver afhjulpet gennem naturlig reetablering inden for et rimeligt tidsrum,
 - b) rækkevidden af de kvalitative eller kvantitative ændringer, som har en negativ virkning på bestanddelene af den biologiske mangfoldighed,
 - c) nedsættelse af den evne, som bestanddele af den biologiske mangfoldighed har til at tilvejebringe varer og tjenesteydelser,

- d) omfanget af eventuelle negative virkninger på menneskers sundhed i forbindelse med protokollen.

Artikel 3

Anvendelsesområde

1. Denne tillægsprotokol finder anvendelse på skader som følge af grænseoverskridende overførsel af levende modificerede organismer. De levende modificerede organismer, der henvises til, er bestemt til:
 - a) direkte anvendelse som fødevarer eller foder eller til forarbejdning,
 - b) indesluttet anvendelse,
 - c) forsætlig udsætning i miljøet.
2. Med hensyn til forsætlige grænseoverskridende overførsler finder denne tillægsprotokol anvendelse på skader som følge af godkendt anvendelse af de levende modificerede organismer, der er nævnt i stk. 1 ovenfor.
3. Denne tillægsprotokol finder også anvendelse på skader som følge af uforsætlige grænseoverskridende overførsler, i henhold til protokollens artikel 17, samt skader som følge af ulovlige grænseoverskridende overførsler, i henhold til protokollens artikel 25.
4. Denne tillægsprotokol finder anvendelse på skader som følge af en grænseoverskridende overførsel af levende modificerede organismer, der blev indledt efter denne tillægsprotokols ikrafttræden, for den part, til hvis jurisdiktion den grænseoverskridende overførsel blev foretaget.
5. Denne tillægsprotokol finder anvendelse på skader, som opstod på områder inden for parternes nationale jurisdiktions grænser.
6. Parterne kan anvende kriterier, som er fastsat i deres nationale lovgivning, til at håndtere skader, som opstår inden for deres nationale jurisdiktions grænser.
7. National lovgivning til gennemførelse af denne tillægsprotokol finder også anvendelse på skader som følge af grænseoverskridende overførsel af levende modificerede organismer fra lande, som ikke er part i protokollen.

Artikel 4

Årsagssammenhæng

Der skal etableres en årsagssammenhæng mellem skaden og den pågældende levende modificerede organisme i henhold til national lovgivning.

Artikel 5

Beredskabsforanstaltninger

1. Parterne kræver, at den relevante operatør eller de relevante operatører i tilfælde af skade og med forbehold af den kompetente myndigheds krav:
 - a) omgående underretter den kompetente myndighed,
 - b) vurderer skaden og
 - c) træffer passende beredskabsforanstaltninger.
2. Den kompetente myndighed skal:
 - a) identificere den operatør, som har forvoldt skaden,
 - b) vurdere skaden og
 - c) fastlægge, hvilke beredskabsforanstaltninger operatøren bør træffe.
3. Hvis relevante oplysninger, herunder tilgængelig videnskabelig information eller information, som Clearingcentret for Biosikkerhed er i besiddelse af, tyder på, at der er tilstrækkelig sandsynlighed for, at der vil opstå en skade, hvis der ikke iværksættes passende beredskabsforanstaltninger, skal operatøren træffe passende beredskabsforanstaltninger for at undgå en sådan skade.
4. Den kompetente myndighed kan iværksætte passende beredskabsforanstaltninger, herunder navnlig når operatøren har undladt at gøre det.
5. Den kompetente myndighed har ret til at kræve, at operatøren afholder omkostningerne i forbindelse med vurderingen af skaden og gennemførelsen af eventuelle passende beredskabsforanstaltninger. Parterne kan i deres nationale lovgivning fastsætte andre situationer, hvor operatøren ikke kan pålægges at afholde omkostningerne.
6. De beslutninger, som den kompetente myndighed træffer om, at operatøren skal iværksætte beredskabsforanstaltninger, bør være begrundede. Operatøren skal underrettes om sådanne beslutninger. Der skal i national lovgivning fastsættes retsmidler, herunder administrative eller retlige muligheder for at klage over sådanne beslutninger. Den kompetente myndighed skal i overensstemmelse med national lovgivning desuden informere operatøren om de tilgængelige retsmidler. Anvendelse af sådanne retsmidler forhindrer ikke den kompetente myndighed i at træffe beredskabsforanstaltninger, når det findes hensigtsmæssigt, medmindre andet er fastsat i den nationale lovgivning.
7. Ved gennemførelsen af denne artikel og med henblik på at fastsætte de beredskabsforanstaltninger, som den kompetente myndighed skal kræve eller træffe, kan parterne i givet fald vurdere, om beredskabsforanstaltninger allerede er omfattet af deres nationale erstatningsansvarslovgivning.
8. Beredskabsforanstaltninger gennemføres i henhold til national lovgivning.

Artikel 6

Undtagelser

1. Parterne kan i deres nationale lovgivning fastsætte følgende undtagelser:
 - a) force majeure og
 - b) krigshandling eller civile uroligheder.
2. Parterne kan i deres nationale lovgivning fastsætte enhver anden undtagelse eller afhjælpning, de anser for nødvendig.

Artikel 7

Frister

Parterne kan i deres nationale lovgivning fastsætte:

- a) relative og/eller absolutte frister, herunder for tiltag relateret til beredskabsforanstaltninger, og
- b) påbegyndelsen af den periode, for hvilken en frist gælder.

Artikel 8

Økonomiske grænser

Parterne kan i deres nationale lovgivning fastsætte økonomiske grænser for afholdelsen af omkostninger i forbindelse med beredskabsforanstaltninger.

Artikel 9

Klageret

Denne tillægsprotokol begrænser ikke en hvilken som helst klage- eller erstatningsret, som en operatør måtte have over for enhver anden person.

Artikel 10

Finansiel sikkerhedsstillelse

1. Parterne bevarer retten til i deres nationale lovgivning at fastsætte bestemmelser om finansiel sikkerhedsstillelse.
2. Parterne skal udøve den i stk. 1 ovenfor omtalte ret på en sådan måde, at den er i overensstemmelse med deres rettigheder og forpligtelser i henhold til folkeretten, idet der tages højde for de tre sidste punkter i præamblen til protokollen.

3. Partskonferencen anmoder i sin egenskab af møde for parterne i protokollen på sit første møde efter tillægsprotokollens ikrafttræden sekretariatet om at foretage en omfattende undersøgelse, som bl.a. omfatter:
 - a) betingelserne for finansielle sikkerhedsstillelsesmekanismer
 - b) en vurdering af de miljømæssige, økonomiske og sociale virkninger af disse mekanismer, særlig på udviklingslandene, og
 - c) fastlæggelse af de relevante enheder, som kan tilvejebringe finansiell sikkerhedsstillelse.

Artikel 11

Landenes ansvar for international forsømmelighed

Denne tillægsprotokol berører ikke landenes rettigheder og forpligtelser i henhold til bestemmelserne i den generelle folkeret om landenes ansvar for international forsømmelighed.

Artikel 12

Gennemførelse og sammenhæng med erstatningsansvar

1. Parterne fastsætter i deres nationale lovgivning bestemmelser og procedurer for håndtering af skader. For at opfylde denne forpligtelse træffer parterne beredskabsforanstaltninger i overensstemmelse med denne tillægsprotokol og kan i nødvendigt omfang:
 - a) anvende deres eksisterende nationale lovgivning, herunder, hvor det er relevant, generelle bestemmelser og procedurer for erstatningsansvar,
 - b) anvende eller udarbejde bestemmelser og procedurer for erstatningsansvar specielt til dette formål, eller
 - c) anvende eller udarbejde en kombination af begge.
2. Parterne skal med henblik på at tilvejebringe tilstrækkelige bestemmelser og procedurer i deres nationale erstatningsansvarslovgivning om ting- eller personskaade, som er forbundet med skaden i henhold til artikel 2, stk. 2, litra b):
 - a) fortsætte med at anvende deres gældende almindelige erstatningsansvarslovgivning,
 - b) udarbejde og anvende eller fortsætte med at anvende erstatningsansvarslovgivning specielt til dette formål, eller
 - c) udarbejde og anvende eller fortsætte med at anvende en kombination af begge.

3. Når parterne udarbejder erstatningsansvarslovgivning som nævnt i stk. 1 eller 2, litra b) eller c), ovenfor, tager de bl.a. i givet fald højde for følgende elementer:
 - a) skade,
 - b) ansvarsstandard, herunder objektivt ansvar eller culpaansvar,
 - c) kanalisering af ansvar, hvor det er relevant,
 - d) ret til at anmelde fordringer.

Artikel 13

Vurdering og revision

Partskonferencen foretager i sin egenskab af møde for parterne i protokollen fem år efter denne tillægsprotokols ikrafttræden og hvert femte år derefter en vurdering af tillægsprotokollens effektivitet, forudsat at parterne har fået oplysninger, som nødvendiggør en sådan vurdering. Vurderingen foretages på grundlag af vurderingen og revisionen af protokollen som fastsat i protokollens artikel 35, medmindre andet bestemmes af parterne i denne tillægsprotokol. Den første vurdering omfatter en vurdering af, om artikel 10 og 12 er effektive.

Artikel 14

Partskonferencen i dens egenskab af møde for parterne i denne protokol

1. I henhold til konventionens artikel 32, stk. 2, tjener partskonferencen i sin egenskab af møde for parterne i protokollen som møde for parterne i denne tillægsprotokol.
2. Partskonferencen overvåger, i sin egenskab af møde for parterne i denne protokol, gennemførelsen af denne protokol og træffer, inden for rammerne af sine beføjelser, de beslutninger, der kræves til at fremme en effektiv gennemførelse af protokollen. Den udfører de opgaver, den er pålagt i henhold til denne tillægsprotokol, og de opgaver, den er pålagt i henhold til protokollens artikel 29, stk. 4, litra a) og f).

Artikel 15

Sekretariat

Det sekretariat, der er oprettet ved konventionens artikel 24, tjener som sekretariat for denne tillægsprotokol.

Artikel 16

Sammenhæng med konventionen og protokollen

1. Denne tillægsprotokol supplerer protokollen, og den ændrer ikke protokollen.

2. Denne tillægsprotokol berører ikke de rettigheder og forpligtelser, som parterne i denne tillægsprotokol har i henhold til konventionen og protokollen.
3. Medmindre andet er fastlagt i denne tillægsprotokol, finder bestemmelserne i konventionen og protokollen tilsvarende anvendelse på denne tillægsprotokol.
4. Med forbehold af stk. 3 ovenfor berører denne tillægsprotokol ikke en parts rettigheder og forpligtelser i henhold til folkeretten.

Artikel 17

Undertegnelse

Denne tillægsprotokol er åben for undertegnelse i De Forenede Nationers hovedkvarter i New York fra den 7. marts 2011 til den 6. marts 2012.

Artikel 18

Ikrafttræden

1. Denne tillægsprotokol træder i kraft på den halvfemsindstyvende dag efter datoen for deponering af det fyrretyvende ratifikations-, accept-, godkendelses- eller tiltrædelsesinstrument for stater eller regionale organisationer for økonomisk integration, som er parter i protokollen.
2. Denne tillægsprotokol træder i kraft for en stat eller en regional organisation for økonomisk integration, som ratificerer, accepterer eller godkender denne protokol eller tiltræder den efter deponeringen af det fyrretyvende instrument i henhold til stk. 1, på den halvfemsindstyvende dag efter den dato, hvor den pågældende stat eller regionale organisation for økonomisk integration har deponeret sit ratifikations-, accept-, godkendelses- eller tiltrædelsesinstrument, eller på den dato, hvor protokollen træder i kraft for den pågældende stat eller regionale organisation for økonomisk integration, idet den seneste dato er gældende.
3. Med hensyn til stk. 1 og 2 kan intet instrument, der deponeres af en regional organisation for økonomisk integration, føjes til de instrumenter, som medlemsstater af den nævnte organisation allerede har deponeret.

Artikel 19

Forbehold

Der må ikke tages forbehold over for denne tillægsprotokol.

Artikel 20

Opsigelse

1. Efter udløbet af en frist på to år fra datoen for denne tillægsprotokols ikrafttræden for en part kan den pågældende part når som helst opsig tillægsprotokollen ved skriftlig meddelelse til depositaren.
2. Enhver opsigelse får virkning efter udløbet af en frist på et år efter datoen for depositarens modtagelse heraf eller på en hvilken som helst anden senere dato, som måtte være anført i opsigelsesmeddelelsen.
3. Enhver part, som opsiger protokollen i henhold til protokollens artikel 39, anses for også at have opsagt denne tillægsprotokol.

Artikel 21

Autentiske tekster

Originaleksemplaret af denne tillægsprotokol, hvis arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske versioner er lige autentiske, deponeres hos De Forenede Nationers generalsekretær.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede, som er behørigt bemyndiget hertil, undertegnet denne tillægsprotokol.

UDFÆRDIGET i Nagoya den femtende oktober to tusinde og ti.